

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060207

DOM
2015-10-01
Stockholm

Mål nr
M 11702-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-11-27 i mål nr M 1920-14, se bilaga A

KLAGANDE

F P

Ombud: Advokat J R

MOTPART

Affärsverket Svenska Kraftnät
Box 1200
172 24 Sundbyberg

Ombud: Advokaterna M H och G N

SAKEN

Ersättning vid förundersökningstillstånd rörande fastigheterna A, B, C och D i Oskarshamns kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.
2. F P ska ersätta Affärsverket Svenska Kraftnät för dess rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 12 588 kr avseende ombudsarvode jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom tills betalning sker.

Dok.Id 1213710

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

F P har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska förplikta Affärsverket Svenska Kraftnät att till honom betala 43 400 kr jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från och med den 2 november 2013 tills betalning sker. Han har vidare yrkat att Affärsverket Svenska Kraftnät ska ersätta hans rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen.

Affärsverket Svenska Kraftnät har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

UTREDNINGEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har inte åberopat någon bevisning i Mark- och miljööverdomstolen.

F P har åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som i mark- och miljödomstolen samt gjort följande förtydliganden och tillägg.

Hans fastigheter är sedan tidigare kraftigt påverkade av närheten till kärnkraftindustrin. Enligt mäklaren Carl-Johan Dunge påverkar förundersökningstillstånd alltid marknadsvärdet på fastigheter. Genom de tre besluten om förundersökningstillstånd har han som fastighetsägare drabbats av intrång i form av rådighetsbegränsning och en ökad fysisk belastning genom att han orsakas besvär, merarbete och andra olägenheter som ökar kostnaderna för hans förvaltning. Rådighetsbegränsning föreligger genom att berörda förundersökningstillstånd har antecknats i fastighetsregistret. Av Lantmäteriets akt i ett ärende om fastighetsreglering berörande A framgår att akten införts i fastighetsregistret. I akten görs hänvisningar till förundersökningstillstånden. Berörda förundersökningstillstånd skrivs i och för sig inte in automatiskt av Lantmäteriet. Att Affärsverket Svenska Kraftnät slumpmässigt väljer att registrera

belastningar är dock närmast till nackdel för den belastade fastigheten. I de fall inskrivning inte har skett förtas dock inte den belastning i form av rådighetsbegränsning som åvilar fastighetsägaren. Det finns således en formell belastning på hans fastigheter. Besluten är från 2012 och framåt och ännu är belastningen inte borttagen. Det rör sig således inte om en oväsentlig tidsperiod. En rådighetsbegränsning uppkommer redan vid beslutet om förundersökningstillstånd och påverkar fastighetens marknadsvärde. Fysisk belastning föreligger genom att Affärsverket Svenska Kraftnät vid ett tillfälle har gått utanför tillståndsområdet. Överträdelsen resulterade i ersättning för hans arrendator men han har inte erhållit ersättning för sitt arbete med kontroll, klagomål och kontakter med parterna. Efter justering har Affärsverket Svenska Kraftnät vidare avverkat två stråk för Gotlandskabeln och ersatt skogsvärdet med 18 000 kr. Han har kontrollerat utstakningen innan avverkning, men sedan gjordes det flera mindre avvikelser från kontrollerad utstakning utan att han blev underrättad som han begärt. Inget av det merarbete som orsakats honom och som är begränsat till förundersökningen har ersatts. I rättsfallet NJA 2007 s. 695 har däremot sådant arbete godtagits som intrång som ska ersättas. Det är i det närmaste omöjligt och i vart fall förenat med stora kostnader att bevisa konkret påverkan på marknadsvärdet. Ersättningen ska därför beräknas schabloniserat som i det angivna rättsfallet men i detta fall utifrån en preciserad godtagen ortsprisnorm. Vid beräkningen av beloppet bör utgångspunkt tas i det belopp som Affärsverket Svenska Kraftnät erbjudit vid frivilliga avtal om förundersökning inom en viss geografisk yta.

Berörda förundersökningstillstånd har erhållits med stöd av expropriationslagen och medför rådighetsbegränsningar. Tillstånden ska därför jämsställas med expropriationstillstånd och reglerna i expropriationslagen om rättegångskostnader blir därmed tillämpliga. Om fastighetsägaren i detta fall inte kan få ersättning för sina rättegångskostnader försvåras dennes grundlagsfästa egendomsskydd.

Affärsverket Svenska Kraftnät har åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som i mark- och miljödomstolen samt gjort följande tillägg.

Ett förundersökningstillstånd skrivs inte in i fastighetsregistret. Tillståndet manifesteras endast av det fattade beslutet. Att beslutet om förundersökningstillstånd ligger som en bilaga i en akt i ett ärende om fastighetsreglering innebär inte att det är inskrivet i fastighetsregistret. Att fastighetsbildningsärendet är infört i fastighetsregistret innebär inte att allt som finns i akten förts in i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Utdraget som F P hänför sig till visar att den aktuella fastighetsregleringen är inskriven, men inte förundersökningstillståndet. Det finns därför inte heller något som kan tas bort ur registret. Däremot har tillståndet varit tidsbegränsat och tiden har numera gått ut så tillståndet gäller inte längre. För att ersättning för intrång ska utgå krävs att fastighetens marknadsvärde har minskat till följd av åtgärden. Det bestrids att så är fallet här. Det är kunskapen om att en ny ledning planeras som kan påverka marknadspriserna på fastigheter i närheten av ledningen, men inte förundersökningstillståndet i sig. Mäklaren Carl-Johan Dunge anger bara att en kraftledning har en påverkan på marknadspriset på berörda fastigheter, vilket är okontroversiellt. Han behandlar däremot inte förundersökningstillstånd specifikt och han utgår i sitt resonemang från att intrånget är i princip för alltid. Rättsfallet NJA 2007 s. 695 rör en ledningsrätt som skrivs in i fastighetsregistret och som får antas ha en påverkan på fastighetens marknadsvärde. I aktuellt fall har ingen värdeminskning skett. Förundersökningstillståndet tar inte heller en fastighet i anspråk på det sättet som en ledningsrätt gör och det innebär således inte någon rådighetsbegränsning. Tillståndet kan därför inte presumeras medföra en värdeminskning och grund för att skönmässigt bestämma ersättning för intrång saknas. Fastighetsägaren tvingas inte heller avstå sin egendom i motsats till vad som anges i 2 kap. 15 § regeringsformen. För ersättning på grund av inskränkning av det allmänna i användningen av mark eller byggnad krävs enligt 2 kap. 15 § andra stycket regeringsformen att pågående markanvändning avsevärt försvåras eller betydande skada uppkommer. Regleringen syftar inte på nu aktuell situation men ger en tydlig bild av att vissa inskränkningar får tålas om det är påkallat av tungt vägande intressen, vilket elförsörjningen är. För att slippa ansöka om förundersökningstillstånd, vilket tar tid och resurser i anspråk, erbjuder Affärsverket Svenska Kraftnät ersättning till fastighetsägare som medger förundersökningstillstånd. F P har inte lämnat något medgivande. F P har inte drabbats av någon bestående skada eller något intrång. Däremot har tillfälliga skador uppkommit på hans fastigheter

i samband med utförandet av förundersökningarna. Ersättning för dessa skador har betalats av Affärsverket Svenska Kraftnät och är inte föremål för tvist mellan parterna. F Ps kontakter med Affärsverket Svenska Kraftnät kan inte ses som en skada. Han har själv önskat att bli underrättad om undersökningarna och kontakterna har tagits för att måna om hans intressen.

Det är först när expropriationstillstånd beviljats som den exproprierande enligt 7 kap. 1 § expropriationslagen ska svara för samtliga kostnader som uppkommit i ärendet om tillstånd, målet vid mark- och miljödomstolen och ärendet om ersättningens fördelning. Något expropriationstillstånd har inte meddelats. Det är därför rättegångsbalkens regler om fördelning av rättegångskostnaderna som är tillämpliga. I rättsfallet RÅ 2001 ref. 80 har Högsta förvaltningsdomstolen ansett att nackdelarna från enskild synpunkt som ett förundersökningstillstånd kan leda till är helt andra än de som kan uppkomma vid expropriation. Även detta uttalande visar att ett förundersökningstillstånd inte är att likställas med expropriation.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen gör inte några andra bedömningar än de som mark- och miljödomstolen har gjort i fråga om F Ps rätt till ersättning. Rättsfallet NJA 2007 s. 695 som F P har åberopat rörde en ledningsrätt som skrivs in i fastighetsregistret och gäller för all framtid. Det rättsfallet saknar relevans för den nu aktuella tvisten, som rör temporära förundersökningstillstånd som inte är inskrivna. Det som F P har anfört här medför således inte att mark- och miljödomstolens dom ska ändras i sak.

Inte heller i fråga om fördelningen av rättegångskostnaderna i mark- och miljödomstolen gör Mark- och miljööverdomstolen någon annan bedömning än den som mark- och miljödomstolen har gjort. Mark- och miljödomstolens dom ska alltså inte ändras i någon del.

Med hänsyn till utgången i målet ska Fredrik Petterson ersätta Affärsverket Svenska Kraftnät för dess rättegångskostnader här. Det yrkade beloppet har vitsordats av Fredrik Petterson.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 29 oktober 2015

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark och Ingrid Åhman, referent, tekniska rådet Karina Liljeroos samt tf. hovrättsassessorn Sigrid Malmström. Föredragande har varit Helen Agah.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen
3:4

DOM
2014-11-27
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1920-14

KÄRANDE
F P

Ombud: Advokat J R

SVARANDE
Affärsverket Svenska Kraftnät

SAKEN
Ersättning vid förundersökningstillstånd rörande A, B, C och D L i Oskarshamns kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ogillar käromålet.

Mark- och miljödomstolen förordnar att vardera parten ska stå för sina rättegångskostnader.

Dok.Id 300881

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:30 -

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Kalmar län har genom beslut den 29 maj 2012 föreskrivit att Affärsverket Svenska Kraftnät samt av verket anlitad personal ska få tillträde till fastigheterna A, B, C samt D i Oskarshamns kommun för undersökning av lämpligaste sträckningen över fastigheterna för en 300 kV högspänningsledning mellan Forse på Gotland och Misterhult i Oskarshamns kommun (kabel) samt en kraftledning för 400 kV växelström mellan Ekhyddan i Oskarshamns kommun och Bankeryd i Nässjö kommun (luftledning). Länsstyrelsen i Kalmar län har senare genom beslut den 25 februari 2013 föreskrivit att Affärsverket Svenska Kraftnät ska lämnas tillträde till fastigheterna C och D i Oskarshamns kommun för undersökning beträffande möjligheterna att flytta en del av en 400 kV högspänningsledning mellan Kimstad och Simpevarp. I ett tredje beslut har länsstyrelsen den 29 maj 2013 föreskrivit att Svensk Kraftnät samt av verket anlitad personal ska få tillträde till fastigheterna A, B, C och D i Oskarshamns kommun för undersökning av lämpligaste sträckningen över fastigheterna för en 400 kV luftledning mellan Ekhyddan i Oskarshamns kommun och Barkaryd i Nässjö kommun. Härefter har F P i stämmningsansökan yrkat om intrångsersättning.

YRKANDEN M.M.

F P (käranden) yrkar att mark- och miljödomstolen förpliktigar Svenska Kraftnät att till honom utge ersättning om 49 600 kr jämte ränta från och med den 2 november 2013 enligt 4 § första och andra stycket samt 6 § räntelagen. Vidare yrkar F P ersättning för sina rättegångskostnader med 18 000 kr (varimervärdesskatt ingår med 3 600 kr). Den yrkade intrångsersättningen begärs jämlikt bestämmelserna i 7 kap 6 § expropriationslagen i anledning av att Svenska Kraftnät erhållit förundersökningstillstånd på fastigheterna A, B, C och D i Oskarshamns kommun. Grunden för beräkning av skada och intrång är att den skäligen kan schablon taxeras till 3 100 kr per tillståndsändamål och tillstånd. Grunden för ränteyrkandet är att båda parter är näringsidkare och att Pettersson avsänt intrångsräkning den 3 oktober 2013. F P gör gällande att han har rätt till ersättning för skada och intrång avseende intrångsändamål på berörda fastigheter enligt 7 kap 6 § andra stycket expropriationslagen. Skadan

och intrånget avser 16 stycken situationer. Fredrik Petterson gör gällande att det är oskäligt att belägga berörd fastighetsägare bevisbördan avseende konkret omfattning av skada och intrång i sådan situation berörande synliga men faktiska åtgärder som vidtages på omfattande fastighetsyta. Redan utredning för konstaterande av faktisk skada torde kräva omfattande hentimmar. Beaktat lägsta timtaxa (150 kr/timme) torde kostnaden kunna nå viss betydande nivå. Istället ska ersättning anges till skäligt belopp som närmare kan anges schablonmässigt. Detta att fastighetsägare i angiven situation ska erhålla skälig ersättning bör även beakta att berörda förundersökningstillstånd dels till sitt ändamål avser mycket tekniskt och komplicerade åtgärder för en enkel fastighetsägare dels berör för en obekant en mycket komplicerad lagstiftning med ett antal prövningar m.m. där Svenska Kraftnät och semi officiella subjekt har vida överstigande personella och ekonomiska resurser jämfört med en enskild fastighetsägare. F P gör därför gällande att denna schablonersättning bör vara 3 100 kr per situation. Till stöd för att 3 100 kr är ett skäligt belopp åberopas Svenska Kraftnäts egna framtagna ”blankettmedgivande” där schablonersättningen är angiven till 3 000 kr. Begäran om ersättning har sänts till Svenska Kraftnät, som avslagit begäran.

Efter att svaranden yttrat sig har Fredrik Petterson justerat det yrkade ersättningsbeloppet till 43 400 kr. Han anför vidare följande. Det är ingen konkret skada som drabbat hans fastigheter utan istället görs gällande att det föreligger en skönmässigt bedömd skada utifrån att fastighetsägaren till följd av insättande sig i intrångsbeslutens konsekvenser samt kontroll om konkret skada uppstått vid förundersökningarna nedlägger arbetstid på detta med följdskada att nyttig arbetstid inte nedlagts på fastigheterna. Som exempel kunde gallringsarbete ha utförts under samma arbetstid istället med följd högre marknadsvärde. Redan den omständigheten att förundersökningstillstånd erhållits innebär också en fastighetsrättslig belastning som vid en kreditbedömning skulle innebära ekonomisk inskränkning. Sådan inskränkning underbygger att det föreligger en skönmässigt bedömd skada. Som framgår av tidigare inlägga görs också gällande att skadan ska skönmässigt värderas. Grunden till den skönmässiga värderingen av skadan är angiven i det värde som Svenska Kraftnät varit beredd att betala för att bli av med frågan. Det torde vara ostridigt att flera

markägare godtagit Svenska Kraftnäts erbjudande. Således föreligger en bedömning enligt orsprismetoden.

Affärsverket Svenska Kraftnät (svaranden), i fortsättningen benämnt Svenska Kraftnät, bestrider kändens yrkande men vitsordar sättet för räntans beräkning. Grunden för bestridandet är att känden inte drabbats av intrång eller skada. Känden har som grund för sin talan angivet 7 kap. 6 § expropriationslagen. Av nämnda lagrum framgår att ersättning utgår för intrång och skada. Med intrång förstås enligt expropriationslagen marknadsvärdeminskning för fastighet som berörs av åtgärden och med skada förstås annan skada som fastighetsägaren drabbats av med anledning av åtgärden. Såvitt Svenska Kraftnät känner till har känden inte drabbats av intrång eller skada i samband med förundersökningarna. De förundersökningar som gjorts har varit av temporär art och har inte påverkat marknadsvärdet på fastigheterna eller medfört att någon skada uppkommit. Känden hänvisar vid beräkning av intrångsersättning till ett belopp om 3 000 kr och en skrivelse från Svenska Kraftnät. Beloppet är det belopp som Svenska Kraftnät erbjuder fastighetsägare som på frivillig väg genom medgivande till förundersökning ger Svenska Kraftnät tillträde till fastighet för att där göra nödvändiga undersökningar. Känden har inte lämnat sitt medgivande till att Svenska kraftnät får tillträde för att undersöka aktuella fastigheter. Istället har Svenska Kraftnät hos länsstyrelsen ansökt om och beviljats förundersökningstillstånd. Den ersättning som Svenska Kraftnät erbjuder de fastighetsägare som lämnar sitt medgivande till förundersökning ger inte de fastighetsägare som inte lämnar sitt medgivande någon rätt till motsvarande belopp.

Svenska Kraftnät har i samband med slutförande av sin talan framfört att man för egen del inte yrkar någon ersättning för rättegångskostnader. Svenska Kraftnät anför, utöver vad som framförts i bemötandet, därutöver följande. Det finns inget lagstöd för att ersättning ska utgå för sådan ”skönsmässigt bedömd skada” som känden har yrkat ersättning för. Svenska Kraftnät konstaterar att F P inte visat att någon skada uppkommit. När det gäller rättegångskostnader påtalar Svenska Kraftnät att bestämmelsen som återfinns i 7 kap. 1 § expropriationslagen, om att den exproprierande svarar för såväl egna som motpartens kostnader, förutsät-

ter att expropriationstillstånd har beviljats. Så har inte skett i aktuellt ärende. Detta innebär att sedvanliga bestämmelser om ersättning för rättegångskostnader i stämningssmål i mark- och miljödomstol är tillämpliga och den part som förlorar målet ska således ersätta motpartens rättegångskostnader.

DOMSKÄL

Länsstyrelsen i Kalmar län har genom beslut under 2012 och 2013 givit Svenska Kraftnät förundersökningstillstånd, med stöd av 7 kap. 6 § expropriationslagen, att få tillträde till kärandens fastigheter. Käranden yrkar med anledning av detta ersättning för skada och intrång på berörda fastigheter enligt 7 kap. 6 § andra stycket samma lag.

I 7 kap. 6 § andra stycket expropriationslagen anges att undersökningsarbetet ska utföras så att minsta skada och intrång vållas. Det anges även att ”För skada och intrång utgår ersättning.” För att ersättning överhuvudtaget ska bli aktuell måste det ha uppstått en ersättningsberättigad skada eller att intrånget varit sådant att det påverkat fastighetens värde. Någon sådan skada eller intrång som föranleder ersättning enligt 7 kap. 6 § andra stycket expropriationslagen har inte visats föreligga i målet. Något stöd för att enbart på skönsmässiga grunder döma ut ersättning på det sätt som begärts av käranden, finns inte i den tillämpliga lagstiftningen. Käromålet ska därför ogillas.

Vad gäller ersättning för rättegångskostnader gör domstolen följande bedömning. Reglerna i 7 kap. 1 § expropriationslagen om att den exproprierande ska svara för samtliga kostnader som uppkommit i ärendet om tillstånd till expropriation, förutsätter att expropriationstillstånd beviljats. I nu aktuellt mål har något sådant tillstånd inte beviljats, eller ens sökts, utan det är endast fråga om förundersökningstillstånd. Därför är inte reglerna i 7 kap. expropriationslagen tillämpliga, utan bestämmelserna i 18 kapitlet rättegångsbalken ska tillämpas. Huvudregeln i 18 kap. 1 § rättegångsbalken är att part som förlorar målet ska betala motpartens rättegångskostnader. Med utgången i detta mål är F P att anse som tappande part. Svenska Kraftnät har emellertid inte yrkat på någon ersättning för sina rättegångs-

Anvisning för överklagande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens slutliga beslut eller dom ska göra detta skriftligen. Skrivelsen ska skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen, Svea hovrätt. Överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen inom fyra veckor från avgörandets datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i avgörandet.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta domstolen fordras att prövningstillstånd meddelas. Högsta domstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen, eller
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i Mark- och miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står Mark- och miljööverdomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta dom-

stolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. det avgörande som överklagas med angivande av Mark- och miljööverdomstolens avdelning samt datum för avgörandet och målnummer,
2. i vilken del överklagandet överklagas och den ändring i avgörandet som yrkas,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende Mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Ytterligare upplysningar lämnas av Mark- och miljööverdomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av avgörandet

Förenklad delgivning kan komma att användas i överinstans.

Ytterligare information finns att läsa på www.domstol.se